

Amb motiu del llibre que ha escrit Miguel Dalmau sobre Gil de Biedma

L'art de la biografia

F ÀLEX SUSANNA

a un parell de mesos va aparèixer una biografia de Miguel Dalmau sobre el poeta Gil de Biedma. De moment, diguem que el veredicte del públic lector ha estat força inapel·lable: n'acaba de sortir la segona edició, la qual cosa no deixa de ser sorprenent tractant-se d'un gènere tan poc conreat en aquest país. Amb tot, em permeto dir que la recepció crítica no ha estat gaire a l'alçada del llibre en qüestió, el qual en alguns casos ha estat despatxat de manera gratuïtament indigna. Per què? Doncs probablement perquè una biografia quan només l'afegim al peu de la lletra –i que poc que costa fer-ho, pel que es veu– no pot deixar mai satisfet ningú: ni el mateix biografat en cas de poder llegir-la –no per res solen ser pòstumes–, ni el seu autor –conscient del caràcter sempre inacabat o si més no insuficient del seu retrat–, ni potser el mateix lector, que sovint s'hi veu reflectit més del compte. De fet, no hi ha gènere més donat a malentesos que aquest –vida i literatura s'hi fonen i confonen molt més que en cap altre–, i especialment quan el biografat ha estat un contemporani nostre i, doncs, cadascú en té o se n'ha fet prèviament el seu, de retrat.

Per tant, el primer equívoc que cal dissipar és el d'una pretesa objectivitat biogràfica: estem només davant d'un dels diversos retrats possibles, exactament com passaria en l'àmbit de la plàstica. Un retrat, però, que en aquest cas compta a favor seu amb uns trufos innegables: l'arreglada de dades i l'esforç de processament de totes elles al servei de la construcció d'una subjectivitat imponent. Ens agradi més o menys, no hi ha dubte que estem davant per davant no sols d'una bio-

grafia ambiciosa sinó d'un retrat d'autèntica envergadura –dels que s'aguanten per ells mateixos–, que l'autor ens presenta molt eficaçment sota forma de tríptic, bo i inspirant-se en un de Francis Bacon que el poeta sembla que va veure a la Fundació Miró.

Des de la primera pàgina el lector s'adona, doncs, del caràcter narratiu del text que té entre mans: a més de cenyir-se a un guió i a unes peripècies que en certa manera li vénen donades –però no interpretades, és clar–, l'autor sap que el text en qüestió, per tal de ser creïble, cal que funcioni narrativa (de fet, això no és sinó la transposició en el terreny del gènere biogràfic d'un dels principis bàsics del llibre que millor raona la mena de poesia a què tant s'aplicà Gil de Biedma, aquell pel qual no es tracta tant d'explicar el que a un hom li ha passat com de fer que a la veu que parla en el poema li passin coses, però en el poema). Pruija de versemblança i afany narratiu: consciència que la biografia, respecte al lector, també s'ha d'aguantar per ella mateixa talment com si es tractés d'un retrat pictòric el model del qual no ens ha estat donat de conèixer i del qual ho ignorem gairebé tot. I alhora necessitat de reconstruir una veu, de dotar de veu un fantasma: en aquest punt, però, els qui vam tenir la sort de conèixer-lo sí que podem dir que aquesta veu està present de cap a cap del llibre i n'esdevé l'autèntica protagonista.

Dèiem que Bacon li donà la clau estructural: un tríptic que resumia de manera torbadora les tres cares més definitòries de la seva vida. Una primera part encaminada a reconstruir el personatge públic, el que no dubta a concedir tota la raó als dies feiners (en aquest sentit, el retrat del Gil de Biedma més executiu com a secretari general de la Compañía de Tabacos de Filipinas és esplèndid i funciona d'allò més bé com a contrapunt d'altres aspectes seus potser més previsibles). Una segona més cenyida a *the making of an artist* –ço és, el qui acabaria sent l'autor d'alguns dels poemes més llegits de la segona meitat del segle passat a Espanya– i a l'entramat de complicitats generacionals amb els seus millors amics. I una tercera que recorre les peripècies amoroses i eròtiques d'algú que es definia abans que res com a partidari de la felicitat: de fet,

algú que hi va deixar la pell. En cada part assistim a la mateixa melodia però amb un joc d'harmonitzacions del tot diferents. L'autor sap perfectament on i fins on vol anar a parar, i per això mateix recorre a l'argúcia musical de les variacions sobre un mateix tema.

Sap també, com volia Schelling, que el *sinistre* –és a dir, allò que, “havent de restar ocult, s'ha revelat”– sol ser condició i límit de la bellesa, i no dubta a plantejar des de les primeres pàgines un secret escabros que de mica en mica es desvela, encara que no del tot, i actua en tot moment com una dissonància decisiva. Al cap i a la fi, com deia Wilde, “un gran poeta és la menys poètica de les criatures”. Per què? Doncs perquè està desproveït d'identitat –Keats fou el primer a dir-ho en una cèlebre carta–, i és justament aquesta mancança el que l'empeny a maldar per configurar-se'n una mitjançant la poesia. D'aquí ve la brevetat, intensitat i compactesa d'una obra que de mica en mica anà trobant els seus lectors fins a esdevenir emblemàtica d'un temps i d'un país. Els seus poemes sabem de fa temps on trobar-los; els estudis i assaigs que li han estat dedicats, també. Amb la biografia de Miguel Dalmau podem entreveure quina mena de persona s'hi troba al darrere: algú pot quedar sorprès i fins i tot contrariat davant de certs episodis. Però no ens enganyem: és possible arrabassar a la vida algun dels seus secrets més preuats sense violentar-la?

DANIEL BOADA

• ÀLEX SUSANNA. ESCRIPTOR

L'ALTRA CARA

Aprender o no català

EULÀLIA SOLÉ

Aprender català, parlar-lo, apreciar-lo... Un idioma es parla per motius d'hàbit i de sentiment, pel que fa a aquells que el tenen com a llengua materna, però es conserva, o fins i tot guanya usuaris, en relació al seu pes en l'economia i en la política. En temps del franquisme, el català, tot i estar prohibit durant els primers anys i marginat cap a la seva fi, va perdurar per sentiment d'identitat, per una banda, i perquè políticament es considerava una eina de rebel·lia. Per aquest motiu va ser defensat també per grups socials i partits polítics que no el tenien com a llengua pròpia.

En una situació política normalitzada,

com la democràtica en què ens movem, no és el voluntarisme, i potser ni tan sols el sentiment, el que farà que el català s'utilitzi socialment i persisteixi. Què fa que un idioma sobrevisqui? Sens dubte, el nombre de persones que el parlen, però sobretot, els avantatges que comporta fer-lo servir. Es tracta d'un binomi que camina junt, de tal manera que, quan el segon element falla, és de preveure el retrocés del primer. El govern i les administracions públiques hi poden intervenir amb regulacions per atenuar la catàstrofe; tanmateix, és una artificialitat que per si mateixa no comporta cap garantia.

A Catalunya, el castellà s'imposa no

sols perquè és l'idioma oficial hegemònic a nivell estatal sinó perquè les relacions comercials i de producció, tan nacionals com internacionals, funcionen en aquesta llengua. Com un peix que es mossega la cua, en ser l'Estat el que determina l'idioma preponderant, l'economia esdevé més eficaç si es fa en castellà. Les empreses espanyoles, intrínsecament, i les estrangeres, per lògica empresarial, adopten l'idioma dominant. Els immigrants fan el mateix, atès que no els cal aprendre una llengua minoritària si no els reporta cap benefici. Per canviar d'actitud, haurien de percebre que conèixer i utilitzar el català els recompena socialment i, en especial, econòmicament.

Les institucions públiques, des de les universitats fins a les oficines gover-

naments, són les úniques amb capacitat per fomentar l'ús del català tot exigint-lo per als seus membres i empleats. Aquest és l'apartat del pes polític, tan minso que per ser efectiu requereix un pes econòmic. Corporacions catalanes o foranes amb seu a Catalunya, gestió dels aeroports i els ferrocarrils des d'aquí i relacions econòmiques internacionals directes atorgarien una força econòmica capaç de convertir el català en una llengua alhora necessària i de prestigi. La gent sol ser d'aquesta fusta, gens romàntica ni considerada. Una llengua és útil i té poder, o no val la pena d'amoïnar-s'hi.

Per això és tan important que el nou Estatut aconseguís per a Catalunya llibertat suficient per recuperar el vigor econòmic que ha anat perdent. Si no és així, ens trobaríem davant d'un pedaç que tindria trets de burla i estafa. És indispensable establir de manera irrevocable un sistema de finançament just. A partir d'aquí, no solament millorarà la vida quotidiana de tots i cadascun dels habitants d'aquest país sinó que es comptarà amb un aval de supervivència per a la llengua identitària d'un territori que tornarà a ser pròsper.